

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

15 juli 2015

WETSVOORSTEL**tot wijziging van het Strafwetboek
wat de strafbaarstelling van de aanranding
van de eerbaarheid betreft**AMENDEMENT

*Zie:*Doc 54 **0699/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van de heer Dewael c.s.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

15 juillet 2015

PROPOSITION DE LOI**modifiant le Code pénal
en ce qui concerne l'incrimination
de l'attentat à la pudeur**AMENDEMENT

*Voir:*Doc 54 **0699/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de M. Dewael et consorts.

Nr. 1 VAN MEVROUW VAN CAUTER c.s.

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 2. In het Strafwetboek wordt een artikel 374/1 ingevoegd, luidend als volgt:

“Art. 374/1. Met een gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar wordt gestraft, hij die opzettelijk of door verrassing of list, hetzij rechtstreeks, hetzij door middel van een technisch of ander hulpmiddel, het recht op seksuele integriteit van een persoon miskent, door deze persoon zonder zijn toestemming of buiten zijn medeweten, te bespieden of te doen bespieden wanneer deze persoon zich op een openbare of private plaats in omstandigheden bevindt, waar hij in redelijkheid kon verwachten dat zijn privacy niet zou worden geschonden of door, onder dezelfde omstandigheden, van deze persoon beeld- of geluidsopnames te maken of te doen maken.

Worden deze feiten gepleegd op de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar, dan wordt de schuldige gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar.

Is de minderjarige geen volle zestien jaar oud, dan is de straf opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.””

VERANTWOORDING

In arrest P.13 0714.F van 27 november 2013 oordeelde het Hof van Cassatie als volgt:

“Aanranding van de eerbaarheid is een aflopend misdrijf, zodat de bestanddelen van het misdrijf moeten aanwezig zijn op het ogenblik dat de handeling wordt gesteld die aldus kan worden omschreven.

Dit wanbedrijf, dat in artikel 373, eerste lid, Strafwetboek is bepaald, veronderstelt een aantasting onder dwang van de seksuele integriteit van een persoon of met diens hulp, zonder dat noodzakelijkerwijs fysiek contact met die persoon is vereist.

N° 1 DE MME VAN CAUTER ET CONSORTS

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 2. Dans le Code pénal, il est inséré un article 374/1 rédigé comme suit:

“Art. 374/1. Sera puni d'un emprisonnement de six mois à cinq ans quiconque aura, intentionnellement ou par surprise ou ruse, soit directement, soit par un moyen technique ou autre, porté atteinte au droit à l'intégrité sexuelle d'une personne, en espionnant ou en faisant espionner cette personne sans son autorisation ou à son insu, lorsque cette personne se trouvait, dans un lieu public ou privé, dans des circonstances où elle pouvait raisonnablement considérer qu'il ne serait pas porté atteinte à sa vie privée, ou en réalisant ou en faisant réaliser, dans les mêmes circonstances, des enregistrements vidéo ou audio de cette personne.

Si ces faits ont été commis sur la personne d'un mineur de plus de seize ans accomplis, le coupable subira la réclusion de cinq ans à dix ans.

La peine sera de la réclusion de dix à quinze ans, si le mineur était âgé de moins de seize ans accomplis.””

JUSTIFICATION

Dans l'arrêt P.13 0714.F du 27 novembre 2013, la Cour de cassation a estimé que:

“L'attentat à la pudeur est une infraction instantanée. Les éléments constitutifs de l'infraction doivent exister au moment où est accompli l'acte susceptible de recevoir une telle qualification.

Prévu à l'article 373, alinéa 1er, du Code pénal, ce délit suppose une atteinte contraignante à l'intégrité sexuelle, qui se réalise sur une personne ou à l'aide de celle-ci, sans exiger nécessairement un contact physique avec elle.

Voor de voltrekking van het misdrijf is geen aanraking vereist, vermits het ook voltrokken is wanneer de dader het slachtoffer verplicht op zichzelf een handeling te stellen die in strijd is met de eerbaarheid.

Ook indien het misdrijf geen fysiek contact vereist, is het ook voltrokken wanneer de eerbaarheid van het slachtoffer werd gekwetst door de handeling of het feit waaraan het zich niet heeft kunnen onttrekken.

Om te bepalen of een handeling die zonder aanraking is gesteld de eerbaarheid kwetst, is het niet voldoende te beweren dat die handeling de persoon op wie ze is gepleegd heeft verrast of dat ze buiten diens medeweten is gepleegd: in dat geval moet het lichaam van het slachtoffer daarenboven tegen zijn wil zijn betrokken bij een handeling die het slachtoffer, op het ogenblik dat die handeling wordt gesteld, in verlegenheid brengt omdat ze in strijd is met de algemene opvatting van de goede zeden.

Het filmen van consensuele seks door de ene partner buiten het medeweten van de andere, is bijgevolg geen aanranding van de eerbaarheid van laatstgenoemde in de zin van artikel 373, eerste lid, van het Strafwetboek.”

In arrest P.14 0293.N van het Hof van Cassatie, dat dateert van 31 maart 2015 (en dus van na de neerlegging van wetsvoorstel DOC 54 0699/001) oordeelt het Hof van Cassatie verder als volgt:

“Aanranding van de eerbaarheid is iedere met de zeden strijdige en als dusdanig gewilde daad, welke op of met behulp van een welbepaald persoon, zonder diens geldige toestemming wordt gepleegd en waarbij het algemeen eerbaarheidsgevoel wordt gekrenkt.

Zij vereist dat handelingen van een bepaalde ernst worden gesteld die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van een persoon zoals die door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren.

Het in het eerste lid van het artikel 373 Strafwetboek bedoelde geweld of de bedreiging als bestanddeel van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd, houdt in dat op het slachtoffer fysieke of morele dwang werd uitgeoefend en dat het slachtoffer niet in de mogelijkheid was zich te onttrekken aan de feiten die het niet vrijwillig zou hebben geduld.

Si l’attouchement n’est pas requis pour réaliser l’infraction, c’est parce que celle-ci se réalise également lorsque l’auteur oblige la victime à accomplir sur sa propre personne un acte contraire à la pudeur.

Même perpétrée sans contact physique, l’infraction requiert que la pudeur de la victime ait été blessée par l’acte ou le fait auquel elle n’a pas eu la possibilité de se soustraire.

Pour déterminer si un acte commis sans attouchement blesse la pudeur, il ne suffit pas d’affirmer qu’il a surpris la personne qui en a été l’objet ou qu’il a été accompli à son insu. Encore faut-il, en pareil cas, que le corps de la victime ait été impliqué contre son gré dans un acte inspirant, au moment où il est réalisé, la gêne que font éprouver les choses contraires à la perception commune de la décence.

L’enregistrement par caméra des images d’une relation sexuelle consentie, réalisé par un des partenaires à l’insu de l’autre, ne constitue dès lors pas un attentat à la pudeur de ce dernier, au sens de l’article 373, alinéa 1er, du Code pénal.”

Dans son arrêt P.14 0293.N, qui date du 31 mars 2015 (et qui est donc postérieur au dépôt de la proposition de loi DOC 54 0699/001), la Cour de cassation estime par ailleurs:

“L’attentat à la pudeur est tout acte contraire aux mœurs et voulu comme tel, qui est commis sur une personne ou à l’aide de celle-ci, sans son consentement valable et qui blesse le sentiment général de pudeur.

Elle requiert que des actes d’une certaine gravité aient été commis qui portent atteinte à l’intégrité sexuelle d’une personne telle qu’elle est perçue par la conscience collective d’une société donnée à un moment donné.

Les violences visées à l’article 373, alinéa 1er, du Code pénal, ou les menaces comme élément constitutif de l’infraction de l’attentat à la pudeur commis avec violences ou menaces, implique qu’une contrainte physique ou morale a été exercée sur la victime et que la victime n’était pas en mesure de se soustraire aux faits qu’elle n’aurait pas tolérés de son plein gré.

Fysiek contact met de persoon van het slachtoffer is niet vereist. Om te bepalen of een handeling die zonder aanraking is gesteld, de eerbaarheid kwetst, is het niet voldoende dat die handeling de persoon op wie ze is gepleegd heeft verrast of dat ze buiten zijn medeweten is gepleegd: het lichaam van het slachtoffer moet daarenboven tegen zijn wil betrokken zijn bij een handeling die het slachtoffer, op het ogenblik dat die handeling wordt gesteld, in verlegenheid brengt omdat deze in strijd is met de algemene opvatting van de goede zeden.

Het heimelijk filmen van een naakte persoon, dit is zonder diens toestemming en medeweten en zonder dat daarbij enige fysieke of morele dwang wordt aangewend, kan aldus het misdrijf aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging niet opleveren, ook al wordt het slachtoffer in zijn verwachtingen verschalkt."

Gelezen in het licht van deze cassatierechtspraak lijkt het wetsvoorstel DOC 54 0699/001 van 10 december 2014 nog geen afdoende oplossing op te leveren, omdat het geen antwoord biedt op de overwegingen van het Hof van Cassatie dat "het lichaam van het slachtoffer (...) daarenboven tegen zijn wil betrokken (moet) zijn bij een handeling die het slachtoffer, op het ogenblik dat die handeling wordt gesteld, in verlegenheid brengt omdat deze in strijd is met de algemene opvatting van de goede zeden" en er dus een interactie vereist is tussen dader en slachtoffer.

Om aan dit probleem te verhelpen zou ofwel voyeurisme gedefinieerd kunnen worden en dient deze handeling dan gelijk gesteld te worden met aanranding van de eerbaarheid ("als aanranding van de eerbaarheid wordt gestraft...").

Sommige auteurs (cf. SCHUERMANS, F., T. Strafr., 2012, blz. 478-479) menen dat de nood aan een dergelijke definitie niet evident is. Anderen zijn dan weer voorstander van een aangepaste strafbaarstelling van voyeurisme (cf. STEVENS, L., R.W. 2014-15, blz. 1522).

Er zijn landen bekend waar in de wetgeving geopteerd werd voor een definitie van voyeurisme, zoals bijvoorbeeld de *Sexual Offences Act*, 2003, Section 67 (Verenigd Koninkrijk).

Ofwel wordt geopteerd voor de autonome strafbaarstelling van onder meer de opzettelijke aantasting van de seksuele integriteit (of de aantasting door verrassing of als list) maar dan als onderdeel van de bescherming van de privacy waarop eenieder recht heeft. Deze optie draagt de voorkeur weg, omdat de denkrichting die erin bestaat te vertrekken van de aanranding van de eerbaarheid om de feiten van voyeurisme strafbaar te stellen minder geschikt lijkt. Dit omdat feiten van voyeurisme een andere problematiek betreffen dan de

Le contact physique avec la personne de la victime n'est pas requis. Pour déterminer si un acte commis sans attouchement blesse la pudeur, il ne suffit pas d'affirmer qu'il a surpris la personne qui en a été l'objet ou qu'il a été accompli à son insu. Encore faut-il, en pareil cas, que le corps de la victime ait été impliqué contre son gré dans un acte inspirant, au moment où il est réalisé, la gêne que font éprouver les choses contraires à la perception commune de la décence.

Le fait de filmer une personne nue sans son consentement et à son insu, sans être soumis à une quelconque contrainte physique ou morale, ne peut donc pas être constitutif de l'infraction d'attentat à la pudeur commis avec violences ou menaces, même si la victime est trompée dans ses attentes." (traduction)

À l'examen de cette jurisprudence de la Cour de cassation, on constate que la proposition de loi DOC 54 0699/001 du 10 décembre 2014 ne semble pas encore offrir de solution convaincante, car elle ne répond pas aux considérations de la Cour de cassation selon lesquelles le corps de la victime doit en outre être impliqué contre son gré dans un acte qui, au moment où il est posé, embarrasse la victime car il est contraire à la conception générale des bonnes mœurs, une interaction entre l'auteur et la victime étant donc requise en l'espèce.

Pour remédier à ce problème, on pourrait tout d'abord envisager de définir le voyeurisme et de le mettre sur le même pied que l'attentat à la pudeur ("sera puni comme un attentat à la pudeur...").

Certains auteurs (cf. SCHUERMANS, F., T. Strafr., 2012, pp. 478-479) estiment que l'instauration d'une telle définition n'est pas forcément nécessaire. D'autres préconisent une incrimination adaptée du voyeurisme (cf. STEVENS, L., R.W. 2014-15, p. 1522).

Plusieurs pays ont choisi d'inscrire une définition du voyeurisme dans leur législation. C'est notamment le cas du *Sexual Offences Act*, 2003, Section 67, adopté au Royaume-Uni.

On pourrait également opter pour une incrimination autonome de l'atteinte intentionnelle à l'intégrité sexuelle (ou de l'atteinte par surprise ou par ruse), par exemple, en veillant toutefois à intégrer celle-ci dans la protection de la vie privée dont chacun doit bénéficier. Cette option doit être privilégiée, car le raisonnement consistant à punir les faits de voyeurisme en se fondant sur l'attentat à la pudeur semble moins adéquat. En effet, le voyeurisme et l'attentat à la pudeur sont deux problématiques distinctes. Les actes relevant de cette

aanranding van de eerbaarheid. Deze laatste soort daden houden een “aanranding” in, dit wil zeggen een aantasting van de seksuele integriteit die het slachtoffer moet ondergaan of een handeling die op zichzelf de seksuele integriteit aantast omdat deze handeling van aard is om het schaamtegevoel van het slachtoffer te kwetsen op het moment zelf van het stellen ervan.

Feiten van voyeurisme daarentegen, hebben niet zo zeer betrekking op een vorm van seksuele agressie, dan wel op een schending van de privacy en meer bepaald op een schending van de seksuele intimiteit, zodat het verkiesbaar lijkt er een autonome incriminatie van te maken. Dezelfde redenering heeft er bijvoorbeeld ook toe geleid om er bij de strafbaarstelling van “moreel geweld” te opteren voor de nieuwe incriminatie van belaging, eerder dan het begrip “slagen en verwondingen” uit te breiden.

In een aantal andere (eveneens Angelsaksische) landen bestaat er inderdaad wetgeving die beide elementen nauw aan elkaar linkt, door de schending van de privacy strafbaar te stellen (in omstandigheden waar het slachtoffer ervan kan en mag uitgaan dat hij zich in een situatie bevindt waar zijn privacy effectief gerespecteerd zal worden), wanneer die schending seksueel getint is omdat:

— het bespiede of gefilmde slachtoffer zich op een plaats bevindt waar redelijkerwijze kan verwacht worden dat het slachtoffer naakt is of zich zal ontkleden, dan wel een expliciete seksuele daad zal stellen;

— het bespiede of gefilmde slachtoffer effectief naakt is, zich ontkleedt of een expliciete seksuele daad stelt en de bespieding of de opname precies gebeurt met het doel het slachtoffer in die omstandigheden te bespieden of te filmen;

— de bespieding of de opname gebeurt met een seksuele bedoeling.

Hier kan verwezen worden naar bijvoorbeeld naar artikel 162 van de “Code Criminel du Canada” of naar de “Revised Code of Washington” (cf. RCW 9A.44 115).

Volledigheidshalve is ook het arrest nr. 5786/08, inzake Söderman t./ Zweden van 12 november 2013 van de Grote Kamer van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het vermelden waard, waarbij met 16 stemmen tegen 1 werd beslist, dat het Zweedse recht indertijd onvoldoende het recht op bescherming van het privéleven waarborgde door het niet voorzien, voor een veertienjarige stiefdochter die het voorwerp had uitgemaakt van een heimelijke filmopname door

dernière catégorie constituent un “attentat”, c’est-à-dire une atteinte à l’intégrité sexuelle subie par la victime ou un acte qui constitue en soi une atteinte à l’intégrité sexuelle parce qu’il est de nature à susciter la honte de la victime au moment où il est posé.

Les faits de voyeurisme, en revanche, ne concernent pas tant une forme d’agression sexuelle qu’une violation de la vie privée et, plus particulièrement, une violation de l’intimité sexuelle, si bien qu’il semble préférable d’en faire une incrimination autonome. Un raisonnement identique a par exemple conduit, dans le cadre de l’incrimination de la “violence morale”, à opter pour la nouvelle incrimination de harcèlement, plutôt que d’élargir la notion de “coups et blessures”.

Dans plusieurs autres pays (y compris anglo-saxons), il existe effectivement une législation qui lie étroitement les deux éléments en incriminant la violation de la vie privée (dans des circonstances où la victime peut partir du principe qu’elle se trouve dans une situation où sa vie privée sera effectivement respectée), lorsque cette violation a une connotation sexuelle, pour les raisons suivantes:

— la victime espionnée ou filmée se trouve à un endroit où l’on peut raisonnablement supposer que la victime est nue ou qu’elle va se déshabiller, ou qu’elle se livrera à un acte sexuel explicite;

— la victime espionnée ou filmée est effectivement nue, elle se déshabille ou elle se livre à un acte sexuel explicite et l’espionnage ou l’enregistrement vidéo a précisément pour but d’espionner ou de filmer la victime dans ces circonstances;

— l’espionnage ou l’enregistrement vidéo poursuit un objectif sexuel.

En l’espèce, on peut par exemple renvoyer à l’article 162 du Code criminel du Canada ou au *Revised Code of Washington* (cf. RCW 9A.44 115).

Dans un souci d’exhaustivité, il convient de mentionner également l’arrêt n° 5786/08, dans l’affaire Söderman c. Suède du 12 novembre 2013 de la Grande Chambre de la Cour européenne des droits de l’homme, dans lequel il a été décidé, par 16 voix contre une, que le droit suédois ne garantissait pas suffisamment, à l’époque, le droit à la protection de la vie privée en ne prévoyant pas, pour une belle-fille de quatorze ans qui avait été filmée furtivement par son beau-père alors

haar stiefvader terwijl zij zich ontkleedde, van de mogelijkheid tot het instellen van hetzij een strafrechtelijke, hetzij een burgerlijke vordering.

Voor de strafmaten wordt gekeken naar wat in het Strafwetboek bepaald is voor aanranding met geweld.

Carina VAN CAUTER (Open Vld)
Sophie DE WIT (N-VA)
Philippe GOFFIN (MR)
Patrick DEWAELE (Open Vld)

qu'elle se déshabillait, le possibilité d'exercer une action soit pénale, soit civile.

En ce qui concerne les taux de la peine, nous nous référons à ce que prévoit le Code pénal pour un attentat à la pudeur commis avec violences.